

A KIRÁLYNŐ TRÓNALÉPTE NAPJÁN 1837. JUN. 20.

A KIRÁLYNŐ A MINT 1837-BEN CSAPATSEMLÉN MEGJELENT.

VIKTÓRIA KIRÁLYNŐ MINT MENTYASSZONY.

ALBERT HERCEG, A KIRÁLYNŐ FÉRJE.

A KENTI HERCEG, A KIRÁLYNŐ ATYJA.

A KENTI HERCEGNÉ, A KIRÁLYNŐ ANYJA.

külöze, a szegek kivétele a csizmából, vagy a szokásos jégfejsze helyett egyszerű szegben végződő bot alkalmazása. Mindez árnyalatok a minimumtól a maximumig fokozhatják a veszélyes eshetőségeket. Lehet, hogy egy vezető kíséretében tett kirándulásnál is kockáztatja az ember, hogy nyakát szegi, de viszont állíthatni, hogy az már szerencsés ember, a ki vezető nélkül végrehajtott vállalkozásából épen tér meg.

Lássunk csak egy közönséges alpesi utat, azok közül, melyeket évről-évre megtesznek vállalkozó turisták, például a Finster-Aarhornra az Eggischhorn felől. Ketten-hárman megindulnak egy szép délután, jól ellátva kissé vad kinézéssel, de alapszabályok nyáj és becsületes vezető-

kel, kik már a falu bejáratánál rátukmálják az idegenre szolgálataikat, ámbár bizonyos ponton túl sohasem kényszeríthetők. Természetesen angol turistákat értünk, mert a francia hegy-mászó nem érte a hegy-mászóhoz való öltözködéshez. Csak úgy, mint a párisi nő, a legnehezebb járókon könnyű fényezett cipőkben halad át, oly öltözetben, mintha a Boulevard des Italiens-en volna. Ellenben az angol nem feleli el sem szeges csizmáit, sem knicker-bockerjét, sem semmi nemű alkalmosságát, melynek segítségével kényelembe teheti magát 10,000 lábnyi magasságban is.

Két vagy három órai egyhangu út után, melyben minden újra meg újra ismétlődni látszik,

terjedelmes jégmezőre érnek, s néhány órai kapaszkodás után egy durva kőkunyhó fogadja őket, hol néhány törött fazék, bögre és tányér is akad. Különös vacsora következik, melyben nem tudni, voltaképpen miféle elemek dominálnak a napi menünek, de mindenesetre egyenlő rangban áll a sajt, leves és csokoládé. Ha a nap lenyugodott, a pipák kialudtak, utazóink is álomra térnek, már a minőt találnak egy-egy köteg szénán vagy szalmán, melyet gyakran meg is kell osztaniok, úgy hogy heringeként vannak összehúszva, s ha egyik megmozdul, az egész társaság vele mozog. De hányszor felriadnak még álmaikból, hányszor lesik a reggel első derengését! Ilyen állapotról vonatkozhatik az az adoma, mi-

kor egyik német diák felkelti társát, kérdezve: «Ha ugyan egyáltalán van valamilyen idő itt, milyen idő van?» Mire az hegeliánus bölcsességének egész fontoskodásával kezdi: «A mi a kérdés első részét illeti az metafizikai tárgy, s nem vagyok készülvé vitatására. A mi a másik gyakorlati ágat illeti...» De itt a kalauzok egyike tüzet csíholt, s a fejtegetés abban maradt.

Reggel, a hajnal első világánál, már talpon áll a karaván botokkal, vagy még inkább jégfejszékkel kezében, alászállni készen a jég síma útjain, őrveknél fogva kötéllal fűzve egymáshoz, a mi a szövetséges összetartás és biztonság záloga, s egy kiűtött fenékű üveg szűk nyakába dugott gyertya világítása mellett. Kötelen kúznak, szik-

lakúrtókon kapaszkodnak, kiugró szögleteket nyálalólnak át s a lazább tömegeket óvatos léptekkel kerülgetik meg. Néha ülve eresztik alá magukat a jégfalon villámgyorsasággal, — facilis descensus Avernus. Fejüket a nap sűti, oldalait a szél ostromolja. Beszélgetésről alig lehet szó, mert nehéz egymás mögött haladó embereknek társalgást folytatni, s még nehezebb, ha egy lehetőséget elveszítve, s minden pillanatban a következő lépés helyét keresi a szem. A dolog vége rendesen az, hogy tíz-tizenkét órai út után, ha a hótalaj megfelelő s tizenhárom-tizenöt órai után, ha rossz állapotban van, a turisták újra viszártérnek főhadiszállásokra. Hát még ha valahol madár sem járta magasban, a Silberhorn csu-

csán két ceremóniás angol összetalálkozik, de nem levén egymásnak bemutatva, csak gyanús szemekkel méregetik egymást. Nem józubb ennél még az angol kedély amaz ős típusa sem, ki a kávéházban ismeretlen szomszédja kabátja szárnyát égni látva, illetlennek tartotta volna figyelmeztetni őt, míg nevét nem tudja.

Hogy a turistáé mellett a vezető helyzete is mily nehéz és felelősségteljes egy hegy-mászásnál, az magától értetődik, mivel a turista nem ritkán nem csak veszélyes útjának sikerét, de a szó szoros értelmében életét bizza rá. Rendíthetetlen egészséggel, fáradhatlan kitartással, jelentékeny erővel, felbátorító vállalkozási kedvvel kell bírnia, képes kell hogy legyen magát az utas körülményeihez

VIKTÓRIA HERCEGNŐ EGY 1834-IKI RAJZ UTÁN.

VIKTÓRIA KIRÁLYNŐ AZ ELSŐ BIRMINGHAM-PALOTÁBAN, 1837. JUN. 20-ÁN.
VIKTÓRIA ANGYALNŐ JUBILEUMA.

A KIRÁLYNŐ MENTEGŐJE NAPJÁN.

alkalmazni s elég önfeláldozónak lennie, hogy veszély esetében helyt álljon érte, a ki vezetésére bízta magát. Oly erények, melyek nélkülözhetetlenek egy havasi kirándulás vezetőjénél. De ez embereknek még ezen felül is annyi kiváló tulajdonságaik vannak, hogy ösztönzerűen gyakorlottságokban szinte emlékeztetnek gyermekkoros mányaink indiánjaira. Éles szemük távolról föl-fedezi a legelésző zergét, s ha az állatot magát nem is látják, finom hallásuk meghallja már a kavics gördüléséből is. Csupasz sziklacusokon, hol sohasem jártak még, felismerik a korábbi hegymászás nyomait és egész ismeretlen gleccseren ki tudnak térni a jégszakadék elől, melyet fenyegetően takar a frissen esett hó. Nem csoda, ha ily tulajdonságaikkal önértékük és becsüyük is lépést tart.

Hasonló becsügről nem egyszer emlékeznek a havasi turisták krónikái. Egyik legmegkapóbb példa erre a híres vezető, Giuseppe Ghedina esete pár év előtt. Ő Cortina d'Ampezzóban tehető földbirtokos volt, de privát-szenvedélyből vezetői szolgáltatásokat is tett. Vallalkozási kedve és vakmerősége nem ismert határt, s különösen ismertté tette nevét egy nehéz csúcsnak első és egyetlen megmászása. Csaknem minden dolomit-csúcs meg lett már mászva, egyike a keveseknek, melyek még hozzáférhetlenség hírében állanak, a *Croda da lago*, melynek merész emelkedésű sziklatetejét Cortinából egész alakjában bámulhatni. Pár év előtt ősszel két angol jött Cortinába, és ott felfogadták Giuseppe Ghedinát s még más két vezetőt, hogy velük megmásszák a *Croda da lago*-t. A vezetők ígérektek a terv lehetetlenségét kimutatni, de az angolok ragaszkodtak elhatározásukhoz. A szikla lábát szerencsésen elérték, de, mint előre látható volt, tovább a felnyúló fal meredeksége és simasága miatt nem hatolhattak. Az angolok azt hitték, hogy vezetőiknek nincs elég bátorságuk, s hogy svájci vezetők már rég följutottak volna a csúcsra, és sajnálták, hogy nem fogadtak svájci. Ekkor Ghedina végső erőfeszítéssel fölkuoszt a falon oly magasra, míg se előre, se hátra nem juthatott, s a másik két vezetőnek alig sikerült a vakmerő életveszélyes helyzetéből kiszabadítani. Hazaérve az angolok vonakodtak őket kifizetni, azon ürügy alatt, hogy semmit sem érdemelnek, később azonban elküldték a pénzt, de azok nem fogadták el.

Ettől fogva Ghedina a meg nem érdemelt méltatlanság miatt annyira elkeseredett, hogy napokig évdőtől magában s szegényében seholy sem mutatta magát. Nemsokára ezután a „Sachsendank-hütte“-t avatták fel Nuvoiban, s Ghedina is csatlakozott más vezetőkkel a számos tagból álló társasághoz. A mértéken túl ivott bor felhívította a kedélyeket és veszekedésbe csapván át, némely vezető szemére lobbantotta Ghedinának utóbbi balsikerét. Ghedina szenvedélyes haragra lobbant, leszakította kalapjáról a vezetői jelvényt s a többi vezetőnek lábaihoz dobta s azzal kirohant. Néhány órával később összeroncsolt holttestét a Nuvoiban lábánál, a nyugati meredek sziklafalak alatt találták meg.

A mi épen a Nagy-Glockner megmászását illeti, melynél Pallavicini őgrófról veszítette életét, ez, ha lehet, tán még a többinél is veszélyesebb. Óriási hőmérszék. visz. fölé az ut, s a legesekélyebb félrelépés végzetessé válhatik. Nem lehet rajta a kötéltől sem sokat várni, mert mindenütt ingatag talajon állanak, s ha egyik lába alatt enged a hó, a többi is veszve van. A Kis-Glockner északnyugati alján a csúcs csaknem függőleges meredéllyel végződik. Egy alkalommal itt dr. Bachmann rendkívüli veszélyek közt kísérelte meg a felmászást. A meredély szélén ugyanis embermagasságban kúrgor, élesen hajlott hófüggvény állott, melyet sem leütni, sem kikerülni nem lehetett. Egy órát vett csak az előkészület igénybe az átmenetre, s három vezetőnek adott dolgot. Az átmenetnél a turistát háromszoros kötélt biztosította.

Már a monda is beleszólt képzeleti világába a Nagy-Glockneren való út veszélyességét. Beszél egy emberről, ki családjával Bruckban elég jó módban élt, de hirtelen meglepte a gazdagság szomja s elkalandozott a hegyekre aranyat keresni. Várta, hogy megjelen előtte a hegyszellem s elvezeti a kincshez, melyre vágyott. Felesége hiába próbálta lebeszélni hiábavaló reményeiről, végre megértette vele, hogy még egyszer próbát tesz a kiskereséssel, s ha akkor sem sikerül, visszatér a munkás életéhez. Esős reggelen indult el Kaprun felé. Felesége aggódva várta visszajövetelét, s mikor harmadnapon sem tért vissza, két-

ségbeesetten indult keresésére, mialatt gyermekeit egy szomszéd asszony gondjaira bízta. Szegényt félig alétlan, lábán találták meg este a pásztorok a Schmidinger lejtőjén. Férje a gleccserig mászott, de a ködben eltévesztette a visszavezető utat, meglepte az éj, s hosszas barangolás után egészen idegen jégtájon találta magát. Kimerülve rogyott a földre. Most egyszerre harangokat velt hallani, álomba merült, s úgy tetszett neki mint-ha törpe emberek leptek volna hozzá a sziklák... „Hagyd abba a balga aranykeresést, térj vissza dolgozhoz.“ Mikor pedig az utat kérdezte a völgybe le, azt felelték: „Menj a harang után!“ Ugy tön, a mint felebredt, még hallotta a harangok csendes zugását, utánuk indult s szerencsésen leért a völgybe. Előtte feküdt Kals; a kalsi harangok adták vissza az életnek.

Mindamellett sok emberéletet követelt már áldozatul ez a havasi út, melynek szépségei a szemtanúk összhangzó leírása szerint felülmúlhatatlanok. Nem a vízszintes táj szépségei ezek, hanem a hatalmas hegyormoké, melyek számtalanul egymás mellett s mögött emelkednek, mint egy viharzó tenger megmerevült hullámai, míg a fehér feji havasok közel s távolban, mint a menny oszlopai körítik a Glockner s vallások rajongására hevitik a lelket. A sport edző veszélyei mellett csak ily rendkívüli látvány lehetett az a csábó, is, mely a szerencsétlenül járt magyar turista esetében mindennel dacolva hívta ki a végzetet.

SÁNDOR MÁTYÁS

VERNE GYULA REGÉNYE.

FRANZIÁBÓL FORDITOTTA HUSZÁR IMRE

Egyedül jogszolgáltató magyar kiadás.

NEGYEDIK RÉSZ.

Negyvennyolcadik folytatás.

IV. Az utolsó betét.

Cap Matifou megragadta Torontál Simon ténen éppen abban a pillanatban, a mikor a szikláról le akart ugrani és levitte a gyalogútra.

— Hagyjon el! — kiáltá a bankár. — Hagyjon el!

— Megengedjem, hogy ön ilyen veszélyes lépést kockáztasson, Torontál úr? — viszonzá Pointe Pescade. — Soha!

A derek fia nem volt előkészülve arra az incidensre, a melyről utasításaiiban egy szőnyi említés se volt. De ha Sárkány meg is menekült, legalább Torontál Simon került kézre s csak az volt hátra, hogy elszállítsák őt Antekirtába, a hol bizonyára olyan fogadtatásban fog részesülni, a milyen őt megilleti.

— Elvállalod ezen ur elfuvarozását... leszállított áron? — kérde Pointe Pescade Cap Matifoutól.

— Szívesen.

Torontál Simon nem is birt annak öntudatával, a mi körül történt, következésképp nem is lett volna képes ellenszegülni. Pointe Pescade előremert a meredek lejtőn, a mely a melységet megkerülve lenyult a tengerpartig, Cap Matifou pedig hol vonszolta. hol vitte utána ezt az ellentállásra képtelen testet.

A lemenetel rendkívüli nehézségekkel járt és Pointe Pescade csodálatos ügyessége és Cap Matifou bámulatos ereje nélkül mindhármankönyvnyen lezuhanhattak volna a mélységbe.

Mintán életüket számszor is kockáztatták, végre elértek a legvégső tengerparti sziklához. A part itt számos apró öblöcskét képez, vasas tartalmu sziklafalával, melyek a hozzájuk ütődő apró hullámokat rozsdaszínűre festik.

Már hajnalodni kezdett, mikor Pointe Pescade végre egy kis rejtékhelyet talált a sziklák közt, a hol Torontál Simon Cap Matifou őrzete alatt hagyhatta.

A Herkules oda vitte foglyát, a nélkül, hogy a bankár tudta volna, mi történik vele, de különben nem is igen bánta.

Aztán Pointe Pescade így szólt Cap Matifouhoz.

— Te itt fogsz maradni pajtás.

— A meddig akarod.

— Még tizenkét óráig is, ha addig nem jönnek vissza?

— Még tizenkét óráig is.

— Etlén?

— Ha nem reggelizem ma reggel, majd fogok ebédelni ma este... kettő helyett.

— És ha nem ebédelhetsz kettő helyett, vacsorázni fogsz négy helyett!

E rövid párbeszéd után Cap Matifou leült egy sziklára, a hol a foglyot folyvást szemmel tartotta, Pointe Pescade pedig elindult a tengerparton Monaco felé.

Pointe Pescade rövidebb ideig maradt távol, mintsem hitte. Nem került két órába, míg megtalálta az *Elektriket*, a mely a sik tenger felől hőmpölygő hullámok elől sziklatorlaszok által megvédelmezett apró öblöcskének egyikében horgonyzott. Egy óra múlva a gyors jármű megjelent a kis beszögeles előtt, a Herkules őrizte a bankárt. A ki a tengerrel látta Cap Matifout a sziklán ülni, lehetetlen hogy észbe ne jutott volna a Neptun nyáját őrző Proteus.

Torontál Simon és Cap Matifou néhány perc múlva az *Elektriken* voltak, a mely teljes gőzrel elindult Antekirta felé, a nélkül, hogy a parti halászok és a vámőrök csak észre is vették volna a jelenlétét.

V. A mit a jó Isten gondjára bízta.

És most legyen szabad egy pillantást vetnünk az antekirtai gyarmatra.

Torontál Simon és Carpena az orvos hatalmában volt. Antekirt csak az alkalmat leste, hogy ismét üldözöbe vehesse Sárkányt. Űgnőkei, a kiknek meg volt hagyva, hogy igyekezzenek ki nyomozni Báthoryné asszonyosság rejtékhelyét, fáradhatlanul kutattak — de mindaddig hiába. Képzelték, mily folytonos kétségbeesés volt Báthory Péterre nézve az a tudat, hogy az anyja eltűnt és hogy nincs már egyéb támasza az öreg Borosnál! Mivel vigasztalhatta volna az orvos ezt a kétszeresen megtört szívet? Mikor Péter az anyjáról beszélt neki, nem érezte-e Antekirt orvos, hogy egyszersmind Torontál Szávról is beszél, noha a nevét soha sem ejtette ki előtte?

A kis városban, Antekirta sziget fővárosában, Ferrato Mária a legszebb házak egyikében lakott, közel a városházhoz. Az orvos haladatlansága megszerezte számára az élet minden kényelmét. Az öcsése nála volt, ha nem kellett tengerre szállnia valamely megbízatás következtében. Ilyenkor egyetlen nap se múlt el a nélkül, hogy meg ne látogatták volna az orvost, vagy az orvos ne tett volna látogatást náluk. Minél jobban megismerkedett a rovníói halász gyermekeivel, annyiival inkább növekedett rokonszerve irántuk.

— Mily boldogok volnánk, — mondá Mária gyakran, — ha Péter is boldog lehetne.

— Ő csak akkor lehet boldog, ha újra feltalálja az anyját, — viszonzá Luigi. — De én még nem mondtam le minden reményről, Mária. Azokkal az eszközökkel, a melyekkel az orvos rendelkezik, lehetetlen, hogy előbb-több ki ne nyomozzák, hova vitte Boros Báthoryné asszony-ságot, miután Raguzát elhagyták!

— Én is reményelek, Luigi! De vajjon Péter meg lenne-e vigasztalva, ha visszanyerné az anyját?

— Nem, Mária, mert Torontál Száva soha se lehet a nejevé.

— De Luigi, — viszonzá Mária, — a mi lehetetlennek látszik az emberek előtt, lehetetlen-e az Isten előtt?

Mikor Péter azt mondta Luiginak, hogy testvérül fogadjja, még nem ismerte Ferrato Máriát és nem tudta, milyen gyöngéd, hű és önfeláldozó testvért fog benne találni. De mihielt jobban megismerkedett vele, nem is késett közleni vele összes gyötrelmeit. Enyhülést talált, ha beszélgethetett vele. A miről nem akart az orvossal beszélgetni, azt bizást elmondhatta Máriának, a ki őszinte részt vett fájdalmában. Olyan szívet talált nála, a mely őt megértette és vigasztalta, Istenben bizó lelket, a mely nem tudott kétségbe-esni. Valahányszor Péter nagyon kegyetlen fájdalmakat szenvedett és érezte a szükségét annak, hogy a szívet kitárhassa, mindannyiszor Máriához sietett és hányszor sikerült Máriának némi bizalmat oltani belé a jövő iránt.

Azonban Antekirta kazamatáiban volt most egy ember, a kinek tudnia kellett, hova rejtették Szávról és hogy az ifjú leány meg mindig Sárkány hatalmában van-e. Ez az ember pedig ugyanaz volt, a ki Szávról a saját leánya gyánant adta ki: Torontál Simon. De Péter, az atya emléke iránt való tiszteletből, soha sem akarta volna őt ez iránt kikérdezteni.

Egyébiránt Torontál Simon elfogatása óta oly állapotban volt, testileg és lelkileg annyira el-

tompult, hogy még akkor se tudott volna semmit se mondani, ha érdekében állt volna, hogy beszéljen. Már pedig, mindent egybevetve, legkevésbé sem állt érdekében megmondani a mit Száva felől tudott, mert egyfelől nem tudta, hogy Antekirt orvos hatalmában van és másfelől mert nem tudta, hogy Báthory Péter Antekirta szigetén él, a melynek még a nevét sem ismerte.

Tehát, a mint Ferrato Mária mondta, ezt a helyzetet csak az Isten bonyolíthatta ki.

A kis gyarmat jelenlegi helyzete nem lenne kellőleg megvilágítva, ha az antekirtai személyzet szemlélében elfelednők megemlíteni Pointe Pescade-ot és Cap Matifout.

Noha Sárkány megmenekült és úgy eltűnt, hogy a nyomát vesztették, Torontál Simon elfogatása oly nagy fontossággal bírt, hogy nem fukarkodtak a hálával Pointe Pescade iránt. A derek fia a saját sugallatából épen azt tette, a mit ily körülmények közt tennie kellett. Mihielt az orvos meg volt elégedve, a két jó barátuk nem volt oka az elégedetlenség-re. Ujból elfoglalták tehát csinos lakásukat, addig is, míg ismét szükség lehetett rájuk és remélték, hogy még hasznára lehetnek a jó ügynek.

Pointe Pescade és Cap Matifou, mihielt visszaérkeztek Antekirtába, látogatást tettek Ferrato Máriánál s Luiginál, valamint Artenak több előkelő lakosánál. Mindenütt szívesen fogadták, mert mindenki megszerette őket. Egész mulatság volt ily ünnepélyes alkalommal Cap Matifout látni, milyen zavarba ejtette óriási termete, a mely egy szalont csaknem egymaga betöltött.

— De én oly sovány vagyok, hogy helyreállítom az egyensúlyt, — szokta mondani Pointe Pescade.

Ő maga pedig szemefénye volt a gyarmatnak, a melyet kifogyhatlan jó kedvével mulattatott. Ügyességét és értelmességét mindenkinek rendelkezésére bocsátotta. Ah! ha a dolgok közmegelekedésre intéztetnének el, milyen ünnepélyeket rendezne, a mulatságok és szórakozások mily gazdag programját valósítaná meg a városban és a környéken! Igen; és ha kívánnák, Pointe Pescade és Cap Matifou nem habozna újból elővenni régi akrobata mesterségét, az antekirtai lakosság gyönyörködtetésére.

Addig is, míg a boldog nap bekövetkeznék, Pointe Pescade és Cap Matifou igyekeztek minél szebbé tenni kertjüket, a melyben szép öreg fák diszlették és villájukat, a mely csaknem eltűnt a sok virág közt. A kis halamedence munkái is szépen előre haladtak. A ki látta, mily könnyen emelte ki és vitte tovább Cap Matifou a roppant szikladarabokat, könnyen konstatálhatta, hogy a provencei Herkules semmit se vesztett csodálatos erejéből.

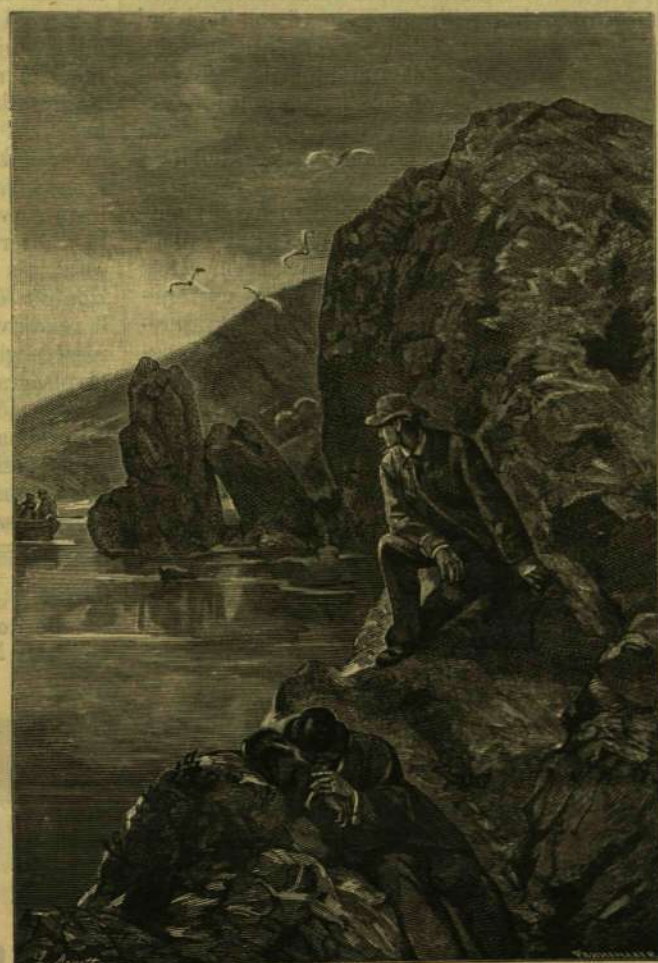
A Sárkány nyomozásával megbízott ügynökök se voltak szerencsésebbek azoknál, a kikre Báthoryné asszonyosság kinyomozása volt bízva. Lehetetlen volt felfedezni, hova rejtőzött el a nyomorult ember, miután Monte Carlót elhagyta.

Ismerete-e Torontál Simon a rejtékhelyét? Ez legalább is kétséges volt, tekintve ama körülményeket, a melyek közt e két ember egymástól elvált a nizzai uton. Ezenfelül, ha tudta is, vajjon hajlandó volna-e megmondani?

Az orvos tehát türelmetlenül várta azt az időpontot, a mikor a bankár oly állapotban lesz, hogy ezt a kísérletet kockáztatni lehessen.

Torontál Simon és Carpenát egy erődbe zárták, *Alpenák* északnyugati részén, a legszigorubb őrzet alatt. Mindketten ismerték egymást, de csak névről, mert a bankár soha se volt közvetlenül beavatva Sárkány sziciliái üzleteibe. Ennélfogva szigorúan felügyelték arra, hogy egyik se sejtse, hogy együtt vannak az erődben. Kazamaták távol voltak egymástól és elkülönített udvarokra bocsátották ki őket a szabad levegőre. Az orvos megbízhatott őreik hűségében — őrizték az antekirtai polgárőrség két altisztjére volt bízva és bizonyos lehetett a felől, hogy a két fogoly nem fog érintkezni egymással.

Indiskréciótól se lehetett tartani: Torontál

CAP MATIFOU LEÜLT EGY SZIKLÁRA.

Simon és Carpena soha se kaphat és nem is fog-nak kapni választ a holleltükre vonatkozó kérdéseikre. Tehát semmi se sejtethető sem az egyikkel, sem a másikkal, hogy ama rejtélyes Antekirt orvos hatalmába kerültek, a kit a bankár ismert, a mennyiben többször látta Raguzában.

Az orvos folytonosan arról gondolkodott, hogyan találhatná fel Sárkányt és keríthetné hatalmába, mint a czinkosait. Október 16-ika körül, miután konstatálta, hogy Torontál Simon most már képes lesz a hozzá intézendő kérdésekre felelni, elhatározta, hogy ki fogja őt hallgattatni.

Ez ügyről mindenekelőtt tanácskozott Péterrel, Luigival és Pointe Pescadeval, a kinek a véleménye nem volt megvetendő.

Az orvos közölte velük a szándékát.

— De, — jegyezte meg Luigi, — ha Torontál Simonnak megmondjuk, hogy Sárkány hollettét tudni akarjuk, nem fog-e az a gyanu támadni benne, hogy a czinkosát is kézre akarjuk keríteni.

— Nos aztán, — viszonzá az orvos, — milyen baj támadhatna abból, ha Torontál Simon ezt megtudná most, mikor már nem szabadulhat a hatalmunkból?

— Az a baj támadna belőle orvos ur, — mondá Luigi, — hogy Torontál Simon a saját érdekében állónak tarthatja semmi olyat nem mondani, a mi Sárkánynak ártalmára lehetne.

— Miért?

— Mert ezzel magának is ártana.

— Szabad egy megjegyzést kockáztatnom? — kérde Pointe Pescade, a ki szerénységből kissé távol tartotta magát.

— Minden bizonynyal, barátom! — felelé az orvos.

— Uram, — folytató Pointe Pescade, — tekintve ama különös körülményeket, a melyek közt az a két gentleman szétvált egymástól, okom van hinni, hogy többé nincs miért kimélniök egymást. Torontál Simon ur alaposan gyűlöli Sárkány urat, a ki őt tönkre juttatta. Ha tehát Torontál ur tudja, hogy hol tartózkodik jelenleg Sárkány ur, akkor fog beszélni — legalább úgy hiszem. Ha semmit se szól, akkor biztosra fog-hatjuk, hogy nem is tud semmit.

Ez az okoskodás eléggé helyesnek látszott. Igen valószínű volt, hogy ha a bankár tudja, hova menekült Sárkány, nem fogja magát kötelezve érezni a hallgatásra, főleg ha a saját érdekében áll, hogy beszéljen.

Még ma meg fogjuk tudni, mihez tartunk magunkat, — viszonzá az orvos, — és ha Torontál Simon semmit se tud vagy nem akar vallani, akkor megvárjuk, mi lesz a teendő. De miután még nem szabad tudnia, hogy Antekirt orvos

hatalmában van, sem azt, hogy Báthory Péter él, ennél fogva Luiginak kell őt kikérdezni.

— Szolgáltatára állók, orvos ur, — felelé a fiatal ember.

Luigi tehát elment az erődbe és bevezettette magát a kazamatába, a melyben Torontál Simon elzárva tartották.

A bankár az egyik szögletben ült egy asztal mellett. Épen akkor kelt fel az ágyából. Kétség-telen volt, hogy lélekállapota tetemesen javult. Most már nem vagyoni bukására gondolt többé, sőt Sárkányra sem, hanem főleg azt vágyott túrelmetlenül tudni, hogy miért tartóztatták le, hol tartják fogva és ki az a hatalmas egyéniség, a kinek érdekében állt őt kézre keríteni. Nem tudta, mit gondoljon és félnie kellett mindentől.

Mikor Ferrato Luigit belépi látta, fölkel, de a fiatal ember egy intésére ismét leült. A rövid kihallgatás lefolyása a következő volt:

— Ön ugy-e bár Torontál Simon, egykor trieszti bankár és legutóbb raguzai lakos?

— Nem rárm tartozik e kérdésre felelni. A kik fogva tartanak, kötelesek tudni, hogy ki vagyok.

— Tudják.

— És kik azok?

— Később meg fogja tudni.

— És kicsoda ön?

— Az vagyok, a kit megbíztak, hogy őnt kikérdezze.

— Kik bízták meg?

— Azok, a kiknek ön számadással tartozik.

— Még egyszer: kik azok?

— Nem tartozom önnek megmondani.

— Ez esetben nincs mit felelnem.

— Jól van. Ön Monte Carlóban egy egyénnel volt, a kit régóta ismer, és a ki őnt el nem hagyta, mióta Raguzából elutaztak együtt. Ez az ember tripoliszi származású és Sárkány a neve. Megszökött abban a pillanatban, a mikor őnt a nizzai uton elfogták. Megbíztam kaptam, hogy azt a kérdést intézzem önöz: Tudja-e, hogy hol van jelenleg az az ember és ha tudja, hajlandó-e megmondani?

Torontál Simon őrizkedett felelni. Nyilván azért akarták tudni, hol van Sárkány, hogy azt is elfoghassák, a mint elfogták őt magát. És mily czélból? Közös mulajuk volt dolgai miatt-e, vagy különösebben a trieszti összeesküvésre vonatkozó üzenetük miatt? De hogyan ismerhette valaki e tényeket és kinek állhat érdekében meg-boszolni Sándor Mátyás grófot és két társát, a kik több mint tizenöt év előtt haltak meg? Ez volt az első kérdés, a mely a bankárnak észbe jutott. Mindenesetre oka volt hinni, hogy nem rendes bíróság hatósága alatt áll és nem rendes bíróság hatósága fenyegeti czinkosát, — s e körülmény csakis fokozhatta nyugtalanságát. Ennélfogva el is határozta, hogy erre vonatkozólag semmit se fog szólni, noha nem kételkedett a felől, hogy Sárkány Tetunba, a Namir házába menekült, a hol utolsó játszmájának kellett lebonyolódnia, még pedig nagyon rövid idő alatt. De egyszersmind azt is feltette magában, hogy később, ha netalán az érdekei úgy kívánnák, hogy beszéljen, beszélni fog. Egyelőre azonban czelszerűnek látta a legővatosabb tartózkodást.

— Nos? — kérde Luigi, — miután időt engedett a bankárnak a gondolkodásra.

— Uram, — viszonzá Torontál Simon, — azt felelehetnem önnek, hogy tudom, hol van az a Sárkány, kiről ön beszél, de nem akarom megmondani. Hanem valóban nincs tudomásom róla.

— Ez az ön egyetlen felelete?

— Az egyetlen és igazi.

Erre Luigi eltávozott és fölkereste az orvost, hogy jelentést tegyen neki a Torontál Simonnal folytatott párbeszédéről. Mintán a bankár feleletében semmi hihetetlen se volt, be kellett vele érni. Következésképp Sárkány kinyomozása czéljából folytatni kellett a kutatásokat, nem kimélve se fáradságot, se pénzt.

De addig is, míg valamely újabb adat lehetővé tenné az elkezdett hadjárat folytatását, az orvosnak ama kérdésekkel kellett foglalkoznia, a melyek nagyon komolyan érdekelték Antekirta biztonságát.

Legutóbb titkos hírek érkeztek a cyrenéi tartományokból. Űgnőkei azt ajánlották, hogy szigorubb ügytelenséggel fel a sidrai öbl környékére. Jelentéseik szerint a szenuszisták rettegett szövetekezete a tripoliszi határokon látszik összegyűjteni haderejét. Egy általános mozgalom lassankint a syrtai partok felé viszi őket. A nagymester gyors futárai sűrűn hordják az izeneteiket éjszaki Afrika különböző zawaiba. Külföldről

gyegyszállományok érkeztek, melyeket a szövetségi ügynökök vettek át. Szóval, szemmel láthatóan összpontosítás történik a ben-gázai vilájetben, következésképp Antekirta térségében.

Az orvos, szemben a nagyon gyorsan bekövetkező veszéllyel, szükségesnek tartotta megtenni mindazon intézkedéseket, a melyeket az óvatosság parancsolt. Péter és Luigi, október három utolsó hetében, fáradhatatlanul a kezére jártak a munkában, a melyben a gyarmat valamennyi lakosa szintén közreműködött. Pointe Pescadeot ismételve elküldték titokban a cyreai tengerpartokra, azzal az utasítással, hogy tegye magát érintkezésbe az ottani ügynökökkel és értesítéseiből azt konstatálják, hogy a veszély, a mely a szigetet fenyegette, nem volt agyrém. A beng-házii kalózok egyesülve az egész tartomány mozgósított szövetségi tagjaival, egy expedícióra készültek, a melynek célja csak Antekirta lehetett. Vajon ez az expedíció a legközelebbi időre volt-e tervezve? E tekintetben semmit se lehetett megtudni. Annyi azonban bizonyos volt, hogy a szentiszta főnökei még a déli tartományokban tartózkodtak és nem látszott valószínűnek, hogy emberek valamely fon-

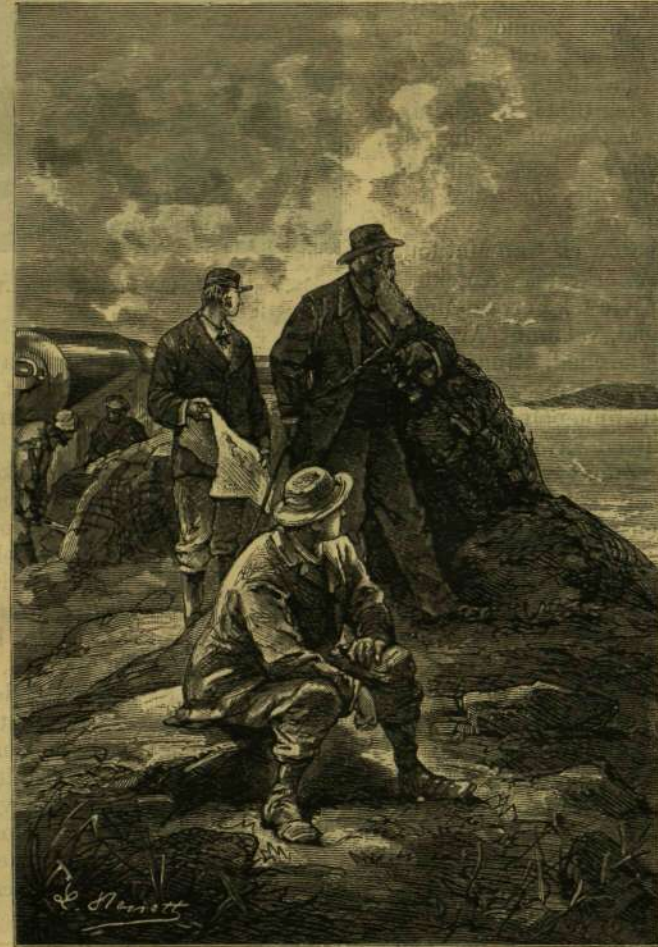
zett, mert az ostromló csapat biztos hadművelési alap gyanánt használhatta. Könnyű volt itt élelmi szereket, lőszereket elhelyezni és ütegeket felállítani, a melyek az ellenfél működését sikeresen támogathtak és miután nem volt idő kellőleg megerősíteni, Antekirtára nézve valóban jobb lett volna, ha a szigetcseke egyáltalában nem is létezik.

Az orvost nem csekély mértékben nyugtalanították azok az előnyök, a melyeket bármily ellenség meríthetne e kis sziget helyzetéből. Erett megfontolás után el is határozta, hogy azt teljesen el fogja pusztítani, de elpusztítását egyszerűen össze akarta kötni néhány száz kalóz megsemmisítésével, a kik netalán megkísérlelték ezt a kedvező fekvésű pontot hatalmukba keríteni. Azonnal hozzáfogtak a terv megvalósításához. Föld alatti ásások segítségével a Kencraf szigetcsekét csakhamar átalakították óriási akna-kamrává, a melyet tengeraltati huzal kötött össze Antekirtával. Egy villamos szakra elég lesz hozzá, hogy még csak nyoma se maradjon a szigetcsekének a tenger színe felett.

(Folyt. köv.)

AZ ELEKTRIKER A SYRT ÉK VIZEIBEN CZIRKÁLTAK.

A KENCRAF SZIGETECSEKE VALÓDI VESZÉLYT KÉPEZETT.

SÁNDOR MÁTYÁS.

tosabb hadjáratra vállalkozzanak a távollétükben. Mindazonáltal az antekirtai *Elektrik*ek parancsot kaptak, hogy a Syrték vizeiben cirkáljanak és szemmel tartásuk ne csak a cyreai és tripoliszi tengerpartokat, hanem a tunisziakat is a Bon hegyfokig.

A mint tudjuk, a sziget védművei még nem voltak teljesen befejezve, s ha nem is lehetett volna a munkákat kellő időben befejezni, legalább nagy mennyiségű élelmi- és lőszerek voltak felhalmozva Antekirta raktárában.

Antekirta, a mely mintegy husz mérföldnyire fekszik a cyreai partoktól, teljesen el van szigetelve az öböl legvégén, ha egy szigetcseke, a mely Kencraf sziget neve alatt ismeretes, háromszáz méternyi körzetével ki nem emelkednék a hullámokból, két tengeri mérföldnyire Antekirta délkeleti csücskétől. Az orvos ezt a szigetcsekét gyenge-gyarmatnak szánta, azon esetre, ha a gyarmat valamelyik lakosa valaha megéledne a deportáltatást és a sziget rendes bírósága ily értelemben ítélné felette, — a mire még eddig nem volt eset. E célból néhány barakot építettek is már a kis szigeten.

De egészen vége a Kencraf szigetcseke nem volt megerősítve és azon esetre, ha valamely ellenséges hajó megátná Antekirtát, már csak a fekvésénél fogva is valódi veszélyt képe-

A LÉGYŐLO GALÓCZA MINT RÉSZEGÍTŐ SZER.

Régi okiratok és történeti művek beszélnek arról, hogy a régi skandinávoknak oly részegítő és részben mérges italuk is volt, melynek hatása félig-meddig öröklött rohamokban mutatkozott, de egyúttal szokatlan erőt adott az embereknek, úgy hogy néha a csaták előtt is éltek vele. Már a XI-ik században felszólaltak a papok és törvényhozók Skandináviában és Izland szigetén a »berserker»-nek nevezett részegítő ital ellen és az utóbbiaknál 1123-ban törvényt is hoztak, hogy az, ki ily tiltott élvezetben részt vesz, sőt még az is, ki jelen volt és a »berserker»-ben szenvedőt meg nem kötötte és nem őrizte, míg rohama elmúlik, egyaránt száműzessenek a szigetről.

Mindaddig nem tudták, hogy minő narkotikus szertől eredhet ez a berserker-részegség. Hadzis és opium ez időben ismeretlen volt Európa északi részén, a pálinkát is csak 1521-ben vitték Norvégiába, a bor és sör pedig ily hatást nem idézhetett elő. Schübeler tanár Norvégia növényvilágáról irt nagy művében határozottan a légyőlo galócza-gombát jelöli ki e részegítő szernek és egész sereg példát hoz fel, hogy a gombák ily hatásúak, különösen az északi vidékeken, más népek is ismerték. Így például Kraseninnikoff

Erman és mások adatai szerint Kamcsatka lakói a légyőlo galócza-ból készült narkotikus nedvet éltek, mielőtt az oroszoktól a pálinka élvezetét megismerték. Még ma is élnek az előbbivel a Kamcsatka szomszédságában lakó nomád korjékek, kik a légyőlo galócza-ból készült »muchamora»-nak nevezett nedvet oly nagyra becsülik, hogy a kamcsatkaiknak egy gombáért néha egy iramszarvast is adnak. A kamcsatkaiknak állítása szerint a muchamora megivása után először reszketés következik be, az arc kipirul, az ember izgatott és ideges lesz és igen sok esetben ereje is rendkívül megnő. Egy megfigyelt esetben ily reszkegésben levő ember képes volt 15 verszt távolságra vinni egy százhusz fontnyi zsákot, melyet józan korában alig volt képes fölemelni. A muchamora és berserker hatása tehát teljesen megegyezik és így kétségtelen, hogy a légyőlo galócza-gomba az emberek által a legrégibb időktől fogva használt narkotikus szerek közé tartozik.

EGYVELEG.

* Bárdok hárfája. Csaknem meszeszerűen hangzik, hogy New-Yorkban többek közt egy régi ír hárfá-

AZ ELSŐ HONVÉDTISZT, A KI ELESETT.

Ma sincsenek, nem is lesznek soha teljes lajstromba gyűjtve azok nevei, kik 1848/9-iki szabadságharcunkban a csataterén estek el. Azok kivételével, kik kiválóbb rangot viseltek vagy szerepet játszottak a harc alatt, a többi át van adva a feledésnek s a nemzet halás kegyelete csak a »honvéd» gyűjtő-név alatt tisztelheti emlékét elvérzett névtelen felisteneinek.

Háiba való törekvés is volna a teljes névsort összeállítani, noha számos kísérlet történt ez irányban és sok becses adat lőn összegyűjtve, hogy kiragadjuk az ismeretlenség éjjeléből az elesett hősök neveit.

De ha már lehetetlenségnek látszik is ezt a névsort teljessé tehetnünk, hazafiúi kötelesség azt mégis, a mennyire lehető, szaporítani s legalább azokat igatni be a magyar szabadságharc emlékkönyvébe, kiknek nevéhez valamely hőstett, vagy valamely rendkívüli körülmény fűződik.

Az, kinek arczképét ez uttal bemutatjuk, e két czím mindenkén igényt tarthat, hogy emléke megmegújíttassék. A hősi tények egész sorát kellett végrehajtania, hogy honának, nemzetének rendelkezésére bocsáthassa szolgálatát, és — ő volt az első a szabadságharc honvéd-tisztjei között, ki az elesett hősök hosszú, hosszú sorozatát megnyitá.

Fiáth Pompejus 1824-ben Milánóban, Olaszországban született, hol édes apja, Fiáth György akkor a Radetzky-huszároknál mint kapitány állomásozott. Iskoláit Tatán és Győrben végezte s azután katonai pályára lépett. A Württemberg-huszárok ezredébe állott, hol főhadnagyságig vitte.

Midőn a magyar alkotmány megtámadtatott, Kossuth Lajos az országgyűlésnek 1848 október 10-ikén hozott határozata értelmében szózatot irt a külföldön levő magyar katonatisztekhez és katonákhoz, hogy jöjjenek haza, a fenyegetett alkotmány védelmére. E szózat nemely magyar ezredek állomására, így Galiciába is eljutott s Fiáth Pompejus Lembergben olvasta. Kész volt nála az elhatározás engedelmeskedni az országgyűlés parancsának. Csakhogy nehéz dolog volt azt végrehajtani. A proklamációról a bécsi kormány is értesült s szigorú ellenrendszabályokról gondoskodott.

Különösen Galiciában azonkívül, hogy derek huszáraink idegen katonaság közé osztattak be, még fölízgatott parasztságból, vámrökből s rendes katonaságból erős őrvonalat is állítottak a határszélek mentében s a hatóságoknak szigorúan meg volt hagyva, hogy a magyar katonák szökését a hatalmokban álló minden eszközökkel megakadályozzák.

A Württemberg-huszárok azon százada, melynek Fiáth volt főhadnagya, Marien-Pohlban állomásozott. A lánklelkű katonatiszt, nem törődve a veszélyekkel, melyek eleje tornyosulnak, elszánta magát követni a haza hívó szózatát s fölkelte századát, megindult vele a határszél felé.

A császári parancsnok utána küldte Lenkey János századost, hogy fogja el. De a honfiai köntességerzet ezt is magával ragadta s a helyett, hogy visszahozta volna Fiáthot, ő is vele ment. Tizenhat mérföld utat tettek meg 24 óra alatt,

átusztattak a Dnjeszteren, keresztülvágták magukat az utjokat álló határőrségen s szerencsésen elértek hazájukat.

Mészáros Lázár hadügyminiszter, attól tartva, hogy ez a példa a királyi esküvel szentesített alkotmány ellen lázadó ráczokkal szemben álló császári csapatoknál is követőkre talál, eleinte szigorú akart kifejtetni a derek huszárok ellen. De a közvélemény nyomása alatt beérte annyival, hogy tüstént a szerbek ellen küldte őket azzal a rendelettel, hogy a legveszélyesebb pontokra állítsák őket. A vitéz huszárok magok se kívántak egyebet s rendkívüli vitézséggel harcolának.

Augusztus 19-ikére volt kitűzve Szent-Tamás ostroma. Akkor még a császári hadak is a lázadók ellen harcolának s Berchtold fővezérlete alatt Wollenhofer tábornok, Bakonyi és Kolowrat ezredek vezényelték az ostromló sereget, közte a Lenkey-féle Württemberg-husár-századot is. Ez ostrom alkalmával esett el Turjánál Fiáth

FIÁTH POMPEJUS (1848).

Lenkey János egykorú vizslata után rajza. Biczó Géza.

Pompejus, mintegy kétszáz társával együtt, a kik közt volt báró Neffzer Schwarzenberg-ezredbeli kapitány is.

Fiáth, ki magas termetű, dőlczeg erős férfi volt olajbarna, olaszos színű ábrázattal, másfél napig szenvedett sebében, mielőtt kiszenvedett. A magyar országgyűlés, értesülve a szabadságharc ez első áldozatáról, a nemzet halálát fejezte ki emléke iránt.

Arczképét, melyet ez alkalommal bemutatunk, azóta mindig hiven őrzék a családban. Érdekes arczkép, nem csupán azért, mert, mint a család egy tagja, kitől az arczképet is veszszük, értesíti lapunkat, megszólalásig hiven ábrázolja a szabadságharc első áldozatát; hanem azért is, mert azt, az esettnek saját levele szerint, bajtársa, Lenkey János százados, később őrnagy, végre az Aradon kivégzett tizenhárom magyar tábornokok egyike rajzolta.

Fiáth Pompejus még csak 24 éves volt, midőn

elesett. Édes anyja, özvegy Fiáth Györgyné ma is él Székesfehérvárott. Egyik nővére, Marietta, gróf Gorceyné, másik, Blanka, Gergelyi Károlyné, fivére, Imre, fejérmegyei nagybirtokos, kinél mai napig is megvan az a honvéd-husár-áttila, melyben az első magyar honvédtiszt elesett, valamint kardja és tarsolya is.

A MADARAK ÉLETÉBŐL.

VII.

Hogy szerzik be a madarak élelmi szereiket, azt mindennap látjuk; de sok madárnál nem vagyunk tisztában a felől, vajon isznak-e vizet és ha isznak: mikor isznak?

A vidékünkön élő madarak mindegyikét éber figyelemmel kísértem ott esztendőn keresztül, annak mindegyik szakában; de az eredménye tekintetben oly csekély volt, hogy kielégítőnek nem mondhatom. A verebek és kalitkás madaraink vizivása szemünk előtt folyik le; a tengelicék vizivását a természetben leginkább észszel szemléltem, midőn élelmük már kizárólagosan magból áll; a sárga rigó tavasszal szokta fölkeresni az erdei, vagy völgyréti forrásokat; a gerlicze korán reggel iszik, ezt abból a körülményből következtetem, hogy a míg napközben vajmi ritkán lehet patak mentén gerliczével találkozni, addig korán reggel minden két-háromszáz lépésre lehet számítani egy gerlicze párra. Több madarat a természetben vizet inni nem láttam, de hogy isznak kisebb-nagyobb mennyiségben valamennyien, az kétségtelen, a mennyiben az élet fentartásának és fejlődésének egyik multhatatlan kelléke a víz.

A felvidék minden erdejében lehet találkozni kányával, melyet a gömöri köznép, tyukot és csirkét ragadozó természeténél fogva, »tyukász»-nak is nevez. Ennek a madárnak az a természete van, hogy minél szárazabb a nyár, annál jobban visit, magasan keringve az erdő felett, s hangját a köznép hallva, azt mondja: esőt kér a kánya — szomjazik.

Öt esztendei vizsgálódásom azonban még sem mondható egészen meddőnek, mert mégis sikerült megállapítanom azt, hogy míg a maggal táplálkozó madarak nem nélkülözhetik hosszabb i deig a vizivást, addig vándor-madaraink, melyek kizárólagosan valamennyien rovarokkal táplálkoznak, napokig is elvannak viz nélkül. És én ezt igen természetesen is találom, a mennyiben ezen madarak minden-napi tápláléka nedvben oly dús, hogy majdnem fölöslegessé teszi a vizivást.

A táplálkozás minősége különben meglátszik a madarak hulladékaiban is, mert mennél keményebb és szárazabb az eledele, annál keményebb és szárazabb a hulladék is, és megfordítva. Meggyőződhetik ennek valóságáról mindenki, ha figyelmére méltatja a verebek, illetőleg a galambok hulladékeit.

A tisztán rovarral táplálkozó madaraknak az emésztés könnyebb lefolyása czéljából nincs szükségük homokszemek evésére, mert táplálékuk oly gyöngye, finom, hogy a gyomor emésztőképességének ellentálni képtelen; de másképp van ez a maggal táplálkozóknál. Itt a gyomor munkája már erősebb és hogy ezt megkönnyítsék, a homokszemek evéséhez folyamodnak. Kalitkás madarainknak, ha nem nyujtunk vakolatot (maltet), magok fogják azt beszerezni oly módon, hogy lyukat vágnak a falba.

Figyelemreméltó jelenség a madarak életében az is, hogy a tisztán rovarral táplálkozó madarak gyomra sokkal finnyásabb, mint a maggal táplálkozóké. A kendermagot például megessi a tengelicze, a csiz, a sármány, a pinty, a veréb, a csirke, de a méhet nem bántja csak a fecske, ritkábban a gébics. A gébics a sima testű hernyókat keresi, a veresbég a hosszú lábú erdei szü-

nyogokat pusztítja, a kis csanáltyuk a parányi pilléket fogdossa, míg a kakuknak legkedvesebb eledele az olyan hernyó, melynek teste tele van tükörszerű szőrrel; a vízi billegetőnek már finomabb pecsenye is kell, ezért pusztítja az apró pisztrángokat és más halaszkákat.

Különös, hogy a fecske, melynek rendes tápláléka az apró légy és a finom szunyogfélék, a méheknek is ellensége, pedig tudjuk, minő határozott védelmi fegyverrel bír a méh fullánkjaiban, de a fecskével szemben még is hatálytalanná válik az. Ennek vagy az az oka, hogy a fecske szája, az eledelet közvetítő csatorna, talán maga a gyomor is érzékenyen a fullánk iránt, vagy oly ügyesen bántik el vele, hogy annak nem marad ideje fullánkját használni.

Kanárival, tengelicével és verébrel azon célból tettem kísérletet, hogy megtudjam, mily élelmeket szeretnek legjobban. Ezen célból jól kiegészített verébnek adtam egy időben egyenlő mennyiségben kendermagot, jól megpuhult, vizben áztatott árpat és friss zsemlyeszeletet. Tíz eset közül 6-szor a puha árpa. 3-szor a kendermag és egyszer a zsemlye-szelet evéséhez kezdett. A tengelicé a puha árpaéhoz hozzá sem nyúlt, 8-szor a kendermag és 2-szer a zsemlye-szelet evéséhez fogott. Midőn azonban az árpa helyett czukrot, a zsemlye helyett főtt sárgarépát adtam neki, azt tapasztaltam, hogy mind a tíz esetben legelőbb kóstolta meg a sárgarépát, azután 7-szor a czukrot, 3-szor a kendermagot. A kanári 8-szor a zsemlyét izlette meg legelőbb és kétszer a kendermagot, a czukrot már csak akkor csipkedte meg, midőn tele volt a gyomra.

1883-ban tavasz kezdetén egy igen sajátos körülmény vonta magára figyelmemet. A hó erősen olvadt; a szekéruton patakként folyt a hóvíz. Gyönyörködve néztem, mint ereszenek a gyermekek papír-hajót a tengerre! E közben feltűnt, hogy egy varjú gyakrabban az útra száll és ott megáll a vízben. Előbb fel sem vettem, mert azt hittem, hogy enni valóját keresi ott. Később azonban érdeklődésem nagyobb lett: látam, hogy midőn az útról a sétatérre levő hársfára repül, ott csak nagyobb erőmefeszítés mellett állhat meg. Körülnéztem, de sehol sem láttam más varjút, legott tisztában voltam, hogy a varjunak valami baja van. Hogy jobban szemügyre vehessem, színházi távosóvettem vettem elő és miután a hársfákak meglehetősen eltakarták szemem elől, vártam, míg ismét az útra tér. Az útra tért; és most meggyőződtem, hogy jobb lába el volt törve. A szegény madár, hogy fájdalmát enyhítse, azért kereste föl oly gyakran a vizet. Ki tanította őt erre? a természet! Így gyógyítják magokat a madarak, ha valami bajuk van, azzal az általános és minden fájdalmat enyhítő orvossággal — a vízzel.

Különbözött később is tapasztaltam. Volt egy kanári-madaram, s midőn egy alkalommal kalitkájából a szobába kirepült, elfogása közben lábcsakja sérülést szenvedett, de a nélkül, hogy én azt észrevettem volna. Hogy meg volt sértve, azt csak akkor tudtam meg, midőn elkezdte lábát csipkedni s emelgetni, és a mit annak előtte soha sem tett, most gyakrabban beállt vizet tartalmazó kis bádóg-edényébe.

Madárban gazdag vidéken, midőn a magas mennyiboltonat még csak foltnak való felhőskecsin, egyszerű a reggel; minden fának, minden bokornak megvan a maga dalnoka. Az összhang oly szép, oly lelket emelő, hogy azt hallva az ember elfelejt, ha csak percekre is, az élet terhes gondját, lelke megtisztulva dicseri az urat, a kinek mindenható hatalmát hirdeti a madárdal, a virág kelyhén képződött ragyogó harmatepepp és minden... minden a mi a földön van. De nini, a messze láthatár alól sötét és terhes fellegek tornyosodnak, gomolyodnak, s perczenként többször többször takarnak el a mennyiboltonatból. Egy vakító fényes villám-sugár hasítja ketté a nehéz felleget, egyet dörren az ég és a mi kedves madaraink mind elhalgatnak, mintha mondanák: midőn az ég beszél, akkor nekünk hallgatni kell. Mindnyájan biztos helyre menekülnek, meg a férgek is föld alatti lakásaikat keresik fel, hová gyakran örökre eltemetik magokat.

Hosszabb ideig tartó esős napok madarainkra nézve valóságos böjti napok, mert még a legutolsó parányi legyeeske is valahol meglapulva várja a mosolygó nap sugarat; a kihaltak látszó élet a nap mosolyával ismét feléled.

Hogy madarakkal esős időben ritkán találkozunk, nem az az oka, mintha az esőtől félénkek,

vagy nem akarnák puha, könnyű ruhájukat megőrizni; hanem azért maradnak rejtett helyeken, mert táplálékukat nem tudják beszerezni, miután a rovar-világ is csak akkor virág, akkor él, ha a nap melegen süt, ha a magas mennyiboltonat egészen derült. Az éhség rendszeren bizonyos lehangoltságot eredményez, ez az oka annak is, hogy madár-éneket az ég kiderülése után csak akkor fogunk hallani, midőn már a gyomor nem háborog.

Az időváltozás nem csak a szabad természetben van nagy befolyással a madarak hangulatára, meglátjuk annak hatását kalitkába zárt madarainknál is, a mennyiben fürgeségük meglomol, éneklésük csillapodik, vagy egészen elmarad, felborzolt tollakkal húzzák meg magokat egy sarokban, korábban térnek az éji nyugalomra, később ébrednek föl reggel.

VIDONYI JÓZSEF.

A MAGYAR NEMESSÉG ÉS MÁS NEMESSÉGEK.*

Nem lehet félreismerni, hogy a magyar társadalomban egy idő óta oly áramlatok kerültek felszínre, melyek nagyon is gyanús hitelűvé teszik a századnak oly erőteljes módon hangsúlyozott demokratikus jellegét. Esmének és jelzavak kezdenek hangzani, melyek, ha a politika, téren egyelőre nem is, a társadalmi életben annál buzgóbban emelgetik újra a választfalakat, melyeket a felvilágosodás döntött porba, s melyit a születési előjogok és kiváltságok elválasztó medrére. Am kutassanak a politikusok és bölcselek egy ily jelenség valószínű okai iránt, a tény, hogy létezik, nem tagadható. Azt a szellemet, mely az állam és társadalom modern szervezőt megalkotta, felténi tőle kislelkűség volna, de mint a közszellem sajátos irányulata mégis figyelemreméltó, és valóban napi érdekűvé teszi azt a könyvet, melyet — bizonyára nem egészen függetlenül e behatásoktól — Marciányi György sok ügyességgel és kimerítő utánjárással írt meg s tett közzé. Művéből im itt közlünk néhány részletet.

Tény, hogy kiváltságos osztály, *nemesség* minden időben létezett. Már a farizeusok is azt kezdték orrfintorítva, ha álérveléseik az Údvözítő által megcáfoltattak: «De mit is akar ez az ember? Nem-e egy ácsnak a fia?» — Az indus rájuk ősi idők óta «páriák»-nak (gazdi) nevezik az alsó népet, az otahaiti törzs főnökei és előbbkelő «tatacinus» (korhely, bitang) névvel tisztelik meg hivatalból is a szegény osztályt. De létezik még a szabad Amerikában is, hol a szabad polgárokból keletkezett yankee-osztály «junker» szelleme a mecklenbergi nemesség gögjét is háttérbe szorítja.

A *pénzarisztokrácia* még régibb eredetű, mint a tulajdonképeni arisztokrácia, mert már az ó-korban is találunk nyomára. Crassus t. i. azt állította már akkor is, hogy csak az nevezhető igazán gazdagnak, a ki egy hadsereget képes fenntartani, Apicius pedig kardját dőli szívébe, mert vagyona 500,000 tallerra olvadt össze. Laudon tábornagy, a híres poroszverő, a hétéves háborúban egyszerű nemességet kapott, míg a háború alatt megtollasodott hadseregszállító, Fries bankár, grófi rangra emeltetett.

A *katonai nemesség*, melyért különben minden katonatiszt, ki harmincz éven át karddal kezében, tehát közvetlenül a csapattal, nem pedig külön kirendelésekben, vagy béke-alkalmazásokban szolgált, szintén folyamodhatik, rendszeren azoktól a csatáretől, illetőleg helységektől, a hol az illető kiváló fegyvertudását véghez vitték, nyeri el előnevét, mint például: Rukawina de *Temesvár*, Maróichich di *Madonna d'el Monte*, Pauer de *Budahegy*, stb.; vannak továbbá oly előnevek is, melyek magára a fegyvertettrre vagy a megjutalmazott szolgálata vonatkoznak, mint pl.: Lamatsch v. *Handschuhsheim*, Cavalier v. *Grabensprung*, Schemel v. *Kühnriit*, Pokorny v. *Fürstenschild*, Aszbasz v. d. *Lanze*, Hampel v. *Waffenthal*, Strauss v. *Eichenlaub* stb.

Monarchiánk katonai nemességének eredete ezen évezred közepéig vezethető vissza, és kivált I. Miksa császár, az «utolsó lovag» idejéből datálódik. Valószínűleg Frundsberg és Schweppermann, a híres landsknechtvezérek és Alba herczeg seregeiből emelkedtek ki az első osztrák katonai nemések, kiknek több, még jelenleg is

* Nemesség, kézikönyv nemesi ügyekben, írta Marciányi György lovag. Budapest, Franklin-társulat 1886. Ára 1 frt 60 kr.

virágzó nemzetségei ma már szintén a régi arisztokráciához tartoznak s az «ősi próba» alapján udvar- és alapítványképesek. Rendszeresen csak a harmincz éves háború óta kezdett válni a katonai arisztokrácia, Wallenstein, a friedlandi herczeg idejében, ki e hercegi címével szintén az osztrák katonai nemesség kebelébe lepett.

Tulajdonképeni katonai nemesség csak monarchiánkban és Franciaországban létezik. Poroszország újabb kori hadi történelme csak egy esetet mutat föl, hogy egy katonai hadi érdemeiért az illető csatater névének nemesi előnévül való adományozása mellett magasabb nemesi rangra emeltetett. Ez *York Lajos* tábornokkal történt, kit III. Frigyes Vilmos 1814-ben az Elba melletti Warburg körül aratott győzelmeiért *Warburgi grófja* nevezett ki és jelentékeny dotációval jutalmazott meg a Poroszországban felosztott máltai lovagrend uradalmából.

Franciaországban I. Napoleon teremtette meg a katonai arisztokráciát, sőt mondhatni: ő maga volt a császárság első katonai nemese. A Napoleon által teremtett prince-k és due-ok egytől egyig csak «in partibus» bírtak nagyhangzú hercegségeiket, mert azok vagy nem léteztek a máppán, vagy pedig tényleg más állam kötelekébe tartoztak. (Due d'Otranto de Dalmatie, d'Abrantes stb.)

Soult marsallnak, a «due de Dalmatie»-nak hiu neje, kit férjének cizme, melyet mint Dalmácia meghódítója I. Napoleontól nyert, nagyon elkábitott, a restauráció utáni időkben egy alkalommal féltekénységéből igen udvariatlan levelet írt egy párisi híres primadonnának, melyet, hogy a gyűlölt vetélytársának jobban imponáljon, mint «Dalmácia herczegnője» írt alá. A szellemes művész nagyot nevetett rajta, mert az ő választát mint «*Stuárt Mária, Skócia királynője*» jegyezte alá — azon nap este ezt a kedvenc szerepét játszotta, a herczegnő levelet pedig épen az előadás után kapta meg öltözőjében. Mikor *Bernadotte* tábornagy, az olasz hentes fia, királynak ment Svédországba, azt mondták katonái: «Il est passé roi» (királynak avaszerőzt), ugy a mint mondani szokták: «Il est passé sergent», «örmeister lett». A párisi élc *Enghien* herczeg agyonlövésé után egy torzképben gunyolta a katonai arisztokráciát, melyen Napoleon a kivégzett herczeget ölben tartja, és vérvél befecskendezve József, Lajos és Murat rokonait, e szavakat mondja: «Je vous fais princes du sang!» («Vérbeli hercegekké avatlek benneteket!»)

III. Napoleon folytatta nagybátyja példáját és nyakra-főre siettetve az újdonsült hercegeket, grófokat és marquis-k tömeges kinevezését, egy trónját egy «udvarképes» arisztokráciával körüvehesse; de tovább ment amannál és a kihalt ősi nemes családokat sem hagyta sirjokban pihenni, hanem felbolygatta nyugalmukból s az által vélte galvanizálhatni az ancienne regime-nek egyes hírneves nemzetségeit új életre, ha címekkel az őt szolgáló parvenüket feldiszi. Így egyik kegyencének, Mouchy szenátornak, Franciaország leghíresebb hisztorikus családja, a kihalt Montmorency-ak hercegi címét és címerét adományozta, mi ellen nem csak a rojalisták, hanem egész Franciaország felháborodva tiltakozott. Az I. Napoleon nemességéből még a következő családok léteznek, melyeknek nagy része anyagilag is igen jó viszonyok között van: A *Murat* hercegek, *Soult*, *Duc de Dalmatie*, a *Duc de Smolensk*, *Massena*, *Duc de Rivoli*, *Ney*, *Duc d'Esslingen*, *Duc de Wagram* stb. A második császárság katonai nemességének legelőbbkelő nemzetségei közül felemlítendő: *Palikao*, *Duc de Peking*, *Mac Mahon*, *Duc de Magenta*, *Canrobert*, *Duc de Malakow*, *Pelissier*, *Duc de Solferino*, *Duc de Puebla*, stb.

Ugy mint minden nemesség adományozása, a katonai nemességgel való kitüntetés is csak akkor bírhat kellő értékkel, sőt a modern felfogás szerint: értelemmel, ha anyagilag is javadalma van. Ezt tartotta szem előtt mindkét Napoleon. A régi Ausztriában is, egészen II. József, usziban volt a katonai nemesség donációja. Az 1619-ben a Fehér-hegyen vívott csatában elpusztult ősi cseh nemesség örökösei a 30 éves háború osztrák vezérei lettek: a *Pappenheim*, *Stadion* grófok, *Colloredo* herczeg, *Dubsky*, *Wrba* grófok, stb. és a Wallenstein ellen működött liga fejei és kiváló szereplői, mint *Leslie*

* A Bernadotte-család tudvalevőleg az egyedüli Napoleon kegyelméből teremtett dinasztia közül, mely mai napig fenntartotta magát és jelenleg is Svédországban uralkodik.

gróf, *Terzky*, *Kinsky*, *Clam*, stb. Egész Csehország földterülete 20—30 osztrák hadvezér közt lett felosztva. Azért Csehországban ma is többnyire csak nagy uradalmak léteznek, melyek mind e tábornokság unokáinak kezében vannak, kik most Csehország főrendeit képezik. Alighanem az utolsó donáció, melyet egy vitéz osztrák katonai főnemesi rangra való emelésénél az uralkodó kezéből kapott, futaki gróf *Hadik* Andrást tábornoknak, Berlin ostromlójának nagy összegű pénzzel és a futaki uradalommal való donációjára *Mária Terézia* alatt. Azóta a leghíresebb osztrák tábornokok, bármennyire tűntek is ki a csatában, vagy a hadi tudományok terén, legfeljebb a bárói vagy lovagi rendet kapták — diesteljes szegénységükhöz. Oly tábornokok, mint *Gablenz*, *Tegethoff*, lángelmék mint *Uchatius*, szegénységben haltak meg, sőt kettő közülük: *Gablenz* és *Uchatius*, kénytelenek voltak oly csekély anyagi mizériák miatt, melyeket bármelyik újdonsült bankár-báró fel sem venne, — hogy becsületüket megmenték, — az öngyilkossághoz folyamodni. Poroszország, a hol egyébiránt, mint már említettük, külön álló «katonai oligarchia» nincs, másképen fogja fel a katonai nobilizálások, rangemelések és a katonai érdemek jutalmazásának kérdését, mint azt az 1866-iki és 1870/1-iki hadjáratok után láttuk, melyek után a leghíresebb tábornokok, kik e két háború szerencsés kimenetelére döntő befolyással voltak, mint *Steinmetz*, *Vogl* v. *Falkenstein*, *Herwarth* v. *Bittenfeld* II., *Manteuffel* stb. grófi rangra való emelésüknél 100,000, 150,000, 250,000—300,000 tallernyi dotációkat kaptak «nemzeti jutalom» cím alatt.

Közvetlenebbül érdekelhet minket a miket Marciányi különösen a magyar nemességről mond. *Magyarországon* a következő nemesi fokozatok léteznek: a) az egyszerű nemesség; b) a bárói cím; c) a grófi cím; d) a hercegi cím; *Ausztriában* pedig a következők: a) az egyszerű nemesség, melyhez néha még a külön «nemes» (Elder von) előző is jár; b) a lovagi cím; c) a bárói cím; d) grófi cím; e) a hercegi cím. Magyarországon a főnemesség a *báronál* kezdődik, míg Ausztriában a lovag és a báró még a köznemességhez tartoznak, a főnemesség pedig csak a *grófok* és *hercegekből* áll.

Magasabb nemesi rangfokozat az alantasabb nemesi címek átugrásával (pl. ha egy polgári egyén *bároi*, vagy egy köznemes *grófi* rangra emeléséről van szó) csak a legkritikább esetekben szokott adományoztatni, a mint ez pl. az utolsó évtizedekben *Gyürük* Ábrahám, *Kardosonyi* Guidó és *Lónyay* Menyhért grófi rangra való emelésénél történt. A közös hadsereg, a hadi tengerészlet s a két honvédség minden tisztje, a ki 30 évig a csapattal szolgált és kifogástalan minősítvényi táblázattal bír, az 1757. január 12-ikén kelt legelsőbb rendelet alapján magyar vagy osztrák nemességet nyerhet.

A különböző nemesi rangfokozatok elnyerésénél fizetendő díjak a következők: A hercegi rangért 12,600 o. é. frt, a grófi rangért 6300 o. é. frt, a bárói rangért 3150 o. é. frt, a lovagiért 1575 o. é. frt, az egyszerű nemesséért 1050 o. é. frt.

A ki egy vagy több alantasabb rangfokozatot átugorva, magasabb rangra emeltetik, a nyert nemesi fokozatért járó díjon kívül a minden egyes átugrott fokozatra eső díjösszeg is tartozik fizetni. Ha több testvér egyidejűleg bizonyos nemesi rangra emeltetik, az egész díjösszeg mind egyiktől behajtandó, még pedig abban az esetben is, ha részükre csak egy nemesi oklevél adatott volna. Ha valakinek a nemessége testvéreinek gyermekeire is átöröklendő, akkor a rangemelési díj csak egy személyért fizetendő.

A rangemelési díjakon kívül még a következő okmánykiállítás díjak fizetendők és pedig a *hercegi diplomáért*: 1. Irnoki illeték 210 frt. 2. Összehasonlítási illeték 1104 frt 60 kr. 3. Pecsét-illeték 28 frt 35 kr. 4. A címer-ellenőrnék 56 frt 70 kr. 5. A címerfestőnek 37 frt 80 kr. s így tovább, csekélyebb arányokban, a grófi vagy bárói, nemesi és lovagi diplomáért.

Magyar vagy osztrák állatállományok azonban tilos idegen kormányoknál nemesség adományozásért folyamodni, vagy bármily rangemelés ő felsége a király engedélye nélkül elfogadni és használni.

Nemesség-bitorlást az követ el, a ki jogtalanul nemesi címet, címert vagy nemesi koronát

ÉSZAKI FÉNY A TUNDRA VIDÉKEN.

használni, vagy a ki bizonyos nemesi rangfokozat bírása mellett magasabb nemesi rangot, címet, címert, vagy koronát bitorol. Ha a bitorlás nem családi szándékból történt, a kihágás a politikai hatóságok által pénzbírsággal sújtatik. E pénzbírság első esetben 20—100 frt terjedő, mi esetleg 3—14 napi fogsággal helyettesítendő; ismétlés esetében a büntetés 100—1000 frt kiterjeszthető, vagyis 2—6 heti fogságig.

A legrégibb nemesség Európában s egyuttal a legbüszkébb is a francia, angol, spanyol és német. Ez ősrégi nemesség számos családja nem is császárok vagy királyok kegyétől kapta nemességét, hanem kardjogon, önhatalomból emelkedett a nemesek rendjébe, függetlenül fejedelemtől, országtól, sőt néha dacolva mind a kettővel. Példa erre a sok közt a jelenleg is Stájerhonban és hazánkban virágzó *Stubenberg* grófi család, melynek eredete s nemesi rangjába való emelkedése az ókor homályába vész. E nemzetség már a középkor legelső századaiban is oly erős volt, hogy dacolni mert a császárral is, bizva sok ezer fegyveres jobbágynak karjában. A család első őse *Stubenberg Farkas* volt, ki a múlt évezred utolsó századában élt. A család lelvártá ma is őzi egyik lovag-sírkáját, melynek forgója alatt ezüst kapcsan *Agnes Jolánta*, magyar származásu nejéhez való romantikus szerelmeiből ennek szöke hajfonatát hordozta. E család sohasem keresett, sőt el sem fogadott fejedelmi kegy adományozta nemességet, de annak a nemesi rangnak, a mit egyszer kardjogon felvett, mindenkor tudott elismerést és érvényt szerezni s azt fenntartani a császárral szemben is. Ezért, valamint a fejedelmi kegy által felemelt főúri családoktól való megkülönböztetés kedvéért, e család tagjai ősi idők óta csak *Stubenberg* urainak vagy urnőinek nevezetik és írják magukat. A grófi címet még a középkorban vette fel a család egyik ága, hadi zászlóira pedig e büszke jelmondatot (cri de guerre) íratta:

«Graven niche von Kayser's Gnad
Sonders eynich aign Kraft.»

(«Grófok vagyunk nem a császár kegyelméből, csupán csak a magunk erejéből.»)

Ugyintén a *Dalberg*ek is, a karhatalomban bizva, önként vették fel a bárói címet, mely természetesen nem pusztá ezim volt, de a család által karddal hatalmába kerített uradalmak feletti feltétlen birtok-jogot jelentette. A család tulajdonképeni nemesi neve ma is: «Kammerer von Worm, genant (tehát nem király által kinevezett) Freiherr von und zu Dalberg». A Dalberg nemzetség a középkorban oly híres volt, hogy minden német császár koronázásánál a császári hírnök, háromszori trombitaharsogás után, azt kiáltotta a nép közé: «Nincs-e egy Dalberg itt?» («Ist kein Dalberg hier?») És ha e családból egy férfi jelentkezett, azt a császár legott birodalmi lovagá utította. E család eredetéről a következő romantikus legendák is örök: Az údvözítő keresztre feszítésénél őrségül kivezényelt egyik római legiobeli csapat vezére *Aurelius*, a család ősapja volt. Szent Mária Golgotha hegyéhez közeledvén, a parancsnok az ő údvözlésére levette a sisakját, mire az Istenanya sirva azt mondta neki: «Tegyfe fel a főveget, komám uram.» (Az ó-német eredeti szerint: «Bedeckt Euch, Euer

Lieben».) Annyi tény, hogy a Dalbergék címere ma is egyik mezejében vértezett kar által felemelt római sisakot mutat.

SARKFÉNY A TUNDRA VIDÉKEN.

A nagy orosz birodalom moesárokkal borított és csaknem lakatlan éjszaki részén, melyet általában Tundra vidékének szoktak nevezni, ép oly kietlen a hosszú téli éjszaka, mint a minő élnék, különösen az itt rendkívüli mennyiségben tanyázó prémes állatok és madarak miatt a rövid nyár. De azért a tél sem érdektelen. Ha már a hó teljesen elborította a vidéket s a nap is csak a déli láthatáron tűnik fel pár órára és azután végkép eltávozni látszik és az égboltozatot csak a csillagok és a hold halvány sugarai világítják meg: akkor tündöklő fényben ismét és ismét feltűnik a «sornidad», az isteni tűz, a fénylő sarkfény és szépségesen változó alakjaiban oly látványt nyújt az idegen utazónak, mely elragadja és maradandó nyomot hagy emlékében.

Az éjszaki fény, Martins leírása szerint, majd csak egyszerű szétszórt fényből vagy világító felületekből áll, majd pedig tündöklő fehér fényben ragyogó sugarakból, melyek a horizontból kiindulva az egész égboltozatot végig futnak, mintha egy láthatatlan eset vonulna át az egész boltozaton. Olykor megáll: a bevezetetlen sugarak nem érik el a tetőpontot, hanem az éjszaki fény más ponton fejlődik tovább; a fény sugarak egész bokrétaja tör elő, legyezővé fejjük szét, azután halványodik és eloszlik. Mászor meg hosszú aranyozott szőnyegek, draperiák függnek a szemlélő feje fölött, ezér módon hajlanak redőkbe és hullámozni, mintha szél kergetné. Látszólag csekély magasságban lebegnek s az ember szinte csodálkozik, hogy az egymáshoz sűrűlő redők suhogását nem hallja. Leggyakrabban világos ív rajzoldódik le éjszaki fele; egy sötét szelvény választja el a láthatártól s komor színe élénken elüt a fényesen fehér vagy ragyogó vörös színű ívtől, mely sugarakból lövel, kitágul, széteszik s csakhamar fény sugarakból összeillesztett legyezőt tüntet elő, mely elborítja az éjszaki eget, lassanként egész a zenithig felhatol, mely helyen a sugarak egyesülve koronát képeznek s ez ugyan csak minden irányba új fénynyalábokat szór. Az ég ilyenkor tüzes boltozatnak tűnik fel; a kék, zöld, sárga, vörös, fehér színek játszanak az éjszaki fény rezgő sugarainban. Amde ez a fenséges színjáték csak kevés pillanattig tart! Legelőször is a korona sugarainak kilövelése marad el, azután lassan-lassan gyengül: az égbolton csak szétszórt fény ömlik el; itt-ott könnyű felleghhez hasonló egyes fénylő folt tűnik föl, mint valami lüktető szív, mely hihetetlen gyorsasággal terjed s összehúzódik. Csakhamar ezek is elhalványulnak: minden összefoly s elhal; az éjszaki fény őrül, mintha vonaglanék. A csillagok, melyeket elhomályosított volt, új fényben ragyognak s a hosszú, komor és mélységes sarkvidéki éjszaka újból kiterjeszti korlátlan uralmát a föld s az oceán jeges magányaira.

A légkörnek e ragyogó kivilágítását a sarkvidékek lakói mintegy kárpótlásul kapják az eltűnt napért. Egymásután ujjalnak meg ezek a hónapokig tartó hosszú éjszakák s az itt szín-

Eskór, epilepsia.

Csalhatatlan szer dr. Killisch-től
Drezdában, arany érdem-
éremmel kitüntetve. Levelek
egy intéződik: E. Schuler,
Spediteur in Deutsch-Avi-
court zur Abgabe an C. Killisch.

Amerikai padló
és mindenféle egyszerű és berakott
Parkét
legnagyobb választékban.
Berakás helyben és vidéken.
Neuschloss Ödön és Marcel
Budapest
felső rakpart 10. sz.

Mintarajzok s árjegyzékek ingyen s bérmentve küldetnek.

A SZÜZ KIRÁLY.

EGY SZERENCSETLEN KIRÁLY TÖRTÉNETE.)

Irta Catulle Mendès. Franciaából fordította *.

Egy szerencsétlen ifjú király megrendítő sorsát és tragikus
alálát tárgyalja Catulle Mendèsnek „A szüz király” című
regénye.

Cinias kiállítás 8-rét, 197 oldal. Ára 1 frt 20 kr.

Az első és második kiadás (2000 példányban) majdnem
eljesen elfogyott és már a következő napokban adatik ki a
armadik kiadás.

Kapható minden könyvkereskedésben.

obiesek Zs. könyvkereskedő kiadása, Nagykörönd-utca.

1-ső cs. kir. kizár. szabad. újonnan javított
RUGANYOS SÉRVKÖTŐK

Legújabb találmány az amerikai, újonnan javított ruganyos
sérvkötő Politzertől; ez rugók nélkül van, tisztán rugyanta-
ból művésziessen szerkesztve s az a célja, hogy még a leg-
gyorsabb sérvet is lehető legelőrebb idő alatt egyenletes
fekvésbe hozza, s úgy nappal a legerősebb munkánál,
vagy a sokat járásánál, mint szintén éjjel alvásán is hasz-
nálatát, a nélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatás-
ban legkevésbé is volna akadályoztatva. Felette nagy haszon,
hogy az még éjjel is a testen maradhat, mivel hogy a szen-
vedő testre kiválóképpen jótékony kellemetes nyomást gyor-
sít, s a legelső esetben még a sérv biztos gyógyulása is
várható. A legelső orvosi tekintélyek által előmérés, meg-
vizsgálva s a legjobbnak találva professor Kovács a sebészeti
kóroka alelnöke, dr. Gross Lajos m. kir. egészségügyi taná-
cos, dr. Glück Ignác kir. törvényszéki orvos által. 2437
Alólírt egyszerűen nagy rakat is tart angol és francia
acél sérvkötőkből, függesztő készülékek (suspensorium) gum-
mibőr szövöttek, mint szintén szarvasbőrű. A szarvasbőr
és gummi suspensoriumok célja, hogy a táglulat megakadályoz-
zák. Méhfelekendők, légpárnák, ágybetét ek, periódusok, prae-
servatívumok, gummihiányok s mindenféle gummi arccikkék.
Sérvkötőknél kérem megjelölni: jobb, bal v. kettős, mint szin-
tén a test bőségét is. Megrendeléseket utánvetel mellett elfogad.

POLITZER MÓR cs. kir. szab. sérvkötő-készítő.
Budapest Deák Ferenc-utca,
Arak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyoldalonak darabja
6-10 frt, a kettősnek darabja 10-16 frt, gyermekeknek félrel oldalsó.
Ugyanitt kapható legjobb amerikai sérvkötők. Egy tegy ára 3 frt 50 kr.

MOHAI
ÁGNES
FORRÁS

hazánk egyik legzsenávdusabb
SAVANYUVIZE
kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál
s a gyomornak az idegrendszer tántalmán alapuló
bajainál. Általában e víz mind azon köröknek kiváló
figyelmet érdemel, melyekben a szervi élet támogatása
és az idegrendszer működésének felfokozása kívánatos.
Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.

Az 1885. évi elszállítás
1,800.000 palaczk

Folyton friss minőség készletben a forrástól
Budapest, Er-
szébet-tér 7. sz. **Edesekuty L.** magyar királyi
Ugyanitt kapható minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben
és vendéglőkben.

Ügynököt

hatóság enged. kölcsön-sor-
jegyek közpénzüben és rész-
letkezési eladására keres egy
tisztességes bank-intézet.
Ajánlatok magyar vagy német
nyelvben Haasenstein és Vogler
hirdetési iroda R. 25. cím
alatt Majna-Frankfurt.

Paris
PURETÉ DU TEINT
LE LAIT ANTÉPHELIQUE
par ou coupe d'eau, dissipe
ROUSSEURS, HALE, ROUGEURS
TE-NT COUPEROSÉ, RIDES
MASQUE DE GROSSESSE
RUOUCISSÉ
BOUTONS
Et chez les Parfumeurs et Coiffeurs.

Egy beteg- és gyermek-szobából

BITTNER-féle

Conifera-Sprit,

a valódi fertőtlenítő és bal-
szamos gyantás, belégzési
szer a légző szervek bajainál.

Kapható a gyógyszerárakban,

azonban világosan Bittner-féle

Conifera-Sprit és Bittner-féle

szabadék. porlasztó kérésre.

2015 Fő letét:

BUDAPESTEN: Török József
gyógyszert., király-utca 12.

BITTNER-féle

fenyőtű-fürdőkivonat

A fürdő kivontata kitűnő szol-
gálatokat tesz görvölves, csúszos,
körményes bajoknál, ideggyá-
sok, a légző utak nyákártá-
nak hurutos bajainál, valamint
a tagok általános és különleges
gyöngeségénél.

Előfizetési felhívás

1886 július 1-én egy új
egész évi előfizetést nyi-
tunk a

Magyar Merkur

hiteles sorsolási
tudósítóra.

Ezen lap magyar-né-
met szövegben havonként
2-3-szor jelen meg, eset-
leg gyakrabban is, és köz-
vetlen minden jelenté-
kony húzás után köny-
nyen érthető és czélszerű
tabellás áttekintéssel
közli a hiteles húzási
jegyzékeket, továbbá a
hátralékokat t. i. a kisor-
solt, de még át nem vett
nyereményeket, ennélf-
fogva a sorsjegy-birtokos-
ra nézve nélkülözhetlen
közlöny.

Az előfizetés legelőre-
bűben postaltalánnyal
eszközölhető és a Magyar
Merkur sorsolási tudósítá-
sához: Budapest hatvani
utca 17. címzendő.

Előfizetési ár:
bérmentesen házhöz
küldve vagy posta útján
egy egész
évre csak **2 ft.**

A Magyar Merkur
kiadóhivatala.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztr. tart. számára Szelinski György cs. k. e. könyvtáránál Bécsben, I., Stefansplatz 6.

Dr. JHERING RUDOLF.

MAGÁNJOGI ESETEK.

MAGYARITOTTA

Dr. SCHWARZ GUSZTAV.

E könyv a gyakorlati jogoktatásnak van szánva, és szász tanulságos és élvezetes alak-
ban előadott esetben a magánjog összes terét fölkarolja.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában megjelent s min-
den könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski
György csász. kir. egyetemi könyvtáránál Bécsben, I., Stephansplatz Nr. 6.

BUDAVÁRA VISSZAVÉTELE.

IRTA EGY SZEMTANU.

ANGOLBÓL FORDITOTTA, ELŐSZÓVAL ÉS JEGYZETEKEL ELLÁTTA

DEÁK FARKAS.

Ára füzve 40 kr.

Postán bérmentve megküldve 45 kr.

A Franklin-Társulat magyar irod. intézet kiadásában Budapestben megjelent
s minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára
Szelinski György cs. k. egyet. könyvtáránál, Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

NEMESSÉG

KÉZIKÖNYV NEMESI ÜGYEKBE.

IRTA

MARCIÁNYI GYÖRGY LOVAG.

NÉGY TÁBLÁVAL.

Ára füzve 1 forint 60 krajczár osztr. ért.

Tartalom: Előszó. — Bevezetés. — Ősi nemesség. — Katonai arisztokracia.
A nemességről általában. — A magyar nemesség. — A mai magyar mánási
intézmény mint apáról fiúra szálló örökös főnemesi rend. — A magyar nemesi
indigenatus. — Ausztria örökös tartományainak nemesi inkolátusa, illetve
indigenatusa. — A nemesi előjogok. — Alapítványképeség. — Ősi próbák,
nemességi czimeraprobációk. — Hiteles helyek. — A dedukció, azaz a törvé-
nyes származás bevezetése. — A nemesi levéltárak hiányossága és hanyag ve-
zetése. — Udvari és nemesi méltóságok, melyek csak ősi próbák letétele által
nyerhetők meg. — Udvarképeség. — A cs. kir. kamarási méltóság a nem-
es apródi rang és az udvarnál való megjelenhetési előjogának megszerzéséhez
szükséges ősi próba (4 ábrával). — A souverain máltai (johannita) lovagrend
(ábrával). — A magas német lovagrend. — A m. kir. Szent Istvánrend. — A
cs. kir. csillagkeresztos lovagrend, palota és udvarhölgyek. — A nem-
es alapítványi intézetek. — A cs. kir. asztalnoki udvari méltóság. — Az arany-
sarkantyus rendje. — Az osztrák-magyar érdemelek. — Néhány külföldi
nem- lovagrendről. — Címek és czimezések. — A lovagi cím Magyaror-
szágon. —

30-ik SZÁM. 1886.

BUDAPEST, JULIUS 25.

XXXIII. ÉVFOLYAM

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt
félévre 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt
félévre 3 *

Külföldi előfizetőknek a postai-
meghatalmazott viteldi is csatolandó

Dr. ESZTEGÁR VÁRTÁN.

(1843—1886.)

ALIG NÉHÁNY napja, hogy egy bécsi örmény
szerzet által magyar nyelven kiadott gyász-
lap jelenté hazánk örmény katolikusainak
a nagy veszteséget, mely Selimbria érsekének, a
Mechitár-rend főpátiának elhunytával váratla-
nul érte egyházukat s egyszersmind hazánk
erdélyi részeinek egy derék kis városát, melynek
az elhunyt szülötte s magas állásában is mind-
végig hű fia, disze, büszkesége volt.

Esztégár Vártán hazánkban, Szamos-Ujvárt
született 1843. aug. 13-án vallásos örményajku
szülöktől, s mint tizenegy éves gyermek 1854-ben
vetett föl a mechartaristák bécsi rendházába.
Három év múlva noviciussá lett s a keresz-
ségben nyert Adeodát név mellé a Vártán nevet
vette föl. 1859-ben tette le a szerzetesi fogadalmat
és ismét három év múlva — habár még csak 19
éves ifjú volt — szeplőtlen életére való tekintet-
tel áldozó pappá szenteltetett.

A szerzetben rendre a legnehezebb hivatalokat
viselte 1884-ig, midőn dr. Bozagian Jakab, az
érdeműs agg főpátiának és Caesarea érsekének ha-
lála után rendtársai által egyetelműleg a kon-
gregáció főpátiájává választatván, megválasztását
XIII. Leo pápa nemcsak helyben hagyta, s őt
ezen állásában megerősítette, hanem egyuttal
Selimbria érseke címével is felruházta.

Beiktatása annak idejében nagy ünneplés-
séggel ment végbe, a bécsi hivatalos, sőt az udvari
és diplomáciai körök több kiváló tagjának jelen-
létében.

Alig lépett be a negyvenegy éves főpap magas
egyházi méltóságába, csakhamar (mult év nya-
rán) szülőföldje iránti forró honvágyától ösztönöz-
tetve, a hosszas távollét után hazánk földre jött,
hol — mint még élénk emlékezetben van — az
örmény kath. egyház hívei, sőt mások által is
mindenütt a legnagyobb kitüntetéssel fogadtatt,
s egész körutjában lelkesedéssel ünnepeletett.

Ki gondolta akkor, hogy a még élte virágá-
ban levő férfi, ki gyermekevei óta most először
látja viszont szülővárosát, rokonait, barátait,
ismerőseit, — ki az örmény egyház apostolának
évfordulóján oly viruló egészségben végezte a
lélekemelő ünnepi szertartásokat, — kire még
oly nagy és nemes hivatás várakozik, — rövid
egy év alatt az öröklét honába költözend? .. Ki
gondolta, hogy a viszontlátás öröme oly hamar
az utolsó elválás gyásza fog következni?
A köztisztelt és szeretet, s a legzisebb ven-

déglátás, melylyel Esztégár érsek a mult év nya-
rán hazánkbeli hitfelelőknél lépten-nyomon talál-
kozott, könnyen megerthető, ha nem tekintve sze-
mélyes érdemeit s a magyar haza iránti mély
és tántoríthatlan ragaszkodását, egy pillantást
vetünk a derék főpapnak jóságos érzelmekre
valló, de egyszersmind tiszteletet parancsoló
arcvonásaira, melyekből kiolvasható ama szel-
lemi hatás titka, mit működésével egy pár évi
kormányzatának ideje alatt elérnie sikerült.

Pedig e keletiesen szép, férfias alak — a mint
őt egy konstantinápolyi örmény hírlapban élet-
rajzírója jellemzé — egyszersmind ügyes és ér-
telmes kormányzó, éles eszű politikus, jeles püs-
pök, jámbor és buzgó pap, tiszta életű és igazi
szerzetes volt. Mindezekhez járult még alapos
jártassága az egyházi és világi tudományokban
és bő nyelvismerete.

Hogy mennyire volt képes magyar hazafiságát
idegen földön is megőrizni, mutatja az is, hogy
nemcsak megtartá emlékezetében oly hosszú
időn át, távol hazánktól is, a magyar beszédet,
— de itteni erdélyi körutja alkalmával, úgy szü-
lővárosában, mint egyebütt, talpraesett magyar
szónoklatokat is tartott, — s a folyó évben a mi
Szent István-társulatunkba is belépett.

Körülbelül egy hónappal ezelőtt ép egész ség-
gel ment Rómába, hogy ott XIII. Leo pápánál
tisztelőt tegye és a kongregáció némely ügyét
elintézzé. Az olaszországi levegő azonban rossz
hatással volt egészségére, június 17-én betegen
érkezett Triesztbe, hol rövid, de fájdalmas szen-
vedés után testének hatalmas ereje megtört s
nemes lelke az örökkévalóság honába költözött.

Holttestét hálás rendtársai Triesztből Bécsbe
szállították át, hol temetése jul. 1-én dr. Ange-

Dr. ESZTEGÁR VÁRTÁN, SELIMBRIA ÉRSEKE.